

Pastoraalitutkinnon toteutussuunnitelma ja ohjeet tutkinnon suorittajalle 1.1.2023 alkaen

Pastoraalitutkinnon tavoitteet ja tutkinnon keskeiset periaatteet

Pastoraalitutkinnon tavoitteena on syventää papin ja lehtorin ydinosaamista ja tukea hänen kehittymistään kirkon työn ammattilaiseksi. Tutkinnon suorittanut hallitsee Raamatun ja luterilaisen tunnustuksen keskeisen sisällön sekä ymmärtää kirkon traditioita. Hän on perehtynyt kirkon eri toiminta-alueisiin ja osaa tulkita kristillistä sanomaa muuttuvassa toimintaympäristössä. (Piispainkokouksen päätös, Kirkon säädöskokoelma nro 116.)

Tutkinto on työelämälähtöinen: sen tarkoituksena on teologisen osaamisen ja ajattelun soveltaminen kirkon erilaisiin työtehtäviin siten, että pappi osaa toimia muuttuvassa toimintaympäristössä ammatillisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Siksi opintokokonaisuuksissa on työhön liittyviä tehtäviä tai niissä toteutuu työssä opitun reflektointi ja osaamisen syventäminen.

Pastoraalitutkinto syventää ja laajentaa papin ydinosaamista, vahvistaa pappisidentiteettiä, reflektiivistä työtettä ja teologista ajattelua. Tutkintoon sisältyy osittain samoja teemakokonaisuuksia kuin teologian maisterin tutkintoon. Tarkastelunäkökulma ja -tapa on kuitenkin toinen: opintokokonaisuudet kehittävät osaamista erityisesti seurakuntatyön näkökulmasta.

Pastoraalitutkinnon sisällöllinen lähtökohta on kirkon missio (Missio Dei). Se on kirkon työn perusta ja pohja, josta kirkon erilaiset tehtävät, myös pappisvirka, saavat sisältönsä ja perustelunsa. Missio Dei tarkoittaa Jumalan pelastavaa työtä tässä maailmassa. Kirkko osallistuu siihen kohtaamalla, kutsumalla, palvelemalla ja kertomalla hyvästä sanomasta.

Tutkinnon rakenne

Pastoraalitutkinto (40 opintopistettä, op) jakautuu kolmeen osaan:

- o tuomiokapitulin järjestämään ordinaatiovalmennukseen ennen pappisvihkimystä (3 op)
 - o paikallisseurakunnassa toteutuvaan työhön perehdyttämiseen (laajuutta ei määritellä opintopisteinä)
- sekä
- o kahdeksaan pastoraalitutkinnon opintokokonaisuuteen, joista kaksi on tuomiokapitulien ja kuusi Kirkon tutkimus ja koulutus -yksikön vastuulla.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Pastoraalitutkinto suoritetaan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti (HOPS). HOPS-keskustelu käydään hiippakuntadekaanin kanssa ordinaatiovalmennuksen ja perehdytyksen yhteydessä tai niiden jälkeen. HOPS-lomake täytetään joko HOPS-keskustelussa tai välittömästi sen jälkeen. HOPS:iin hyväksyminen edellyttää seurakunnan antamaa todistusta perehdyttämisestä.

HOPS:iin kirjataan alustava, suuntaa antava, opintokokonaisuuksien suorittamisjärjestys. HOPS-lomake täytetään Peda.net-oppimisympäristössä.

HOPS-keskusteluun valmistautuminen

Kun valmistaudut HOPS-keskusteluun,

- lue Kirkon ammattien yhteinen ydinosaamiskuvaus ja Papin ydinosaamiskuvaus kirkonydinosaaminen.fi -verkkojulkaisusta
- pastoraalitutkinnon opintokokonaisuuksien osaamistavoitteet ja sisällöt

- arvioi osaamistasi suhteessa Ordinaatiovalmennuksen (PT 1) ja Pehdyttämisen seurakunnassa (PT 2) osaamistavoitteisiin. Mitkä ovat osaamistarpeesi pastoraalitutkinnon muita opintokokonaisuuksia (PT 3 – PT 10) ajatellen?

Opintokokonaisuuksien suoritustapa

Opintokokonaisuuksien toteutussuunnitelmassa on kuvattu yksi suoritustapa. Lähtökohta on, että kaikki suorittavat opintokokonaisuuden sen mukaisena.

Pastoraalitutkinnon opintokokonaisuuksien toteutussuunnitelmassa on otettu huomioon ne osaamisalueet ja -tavoitteet, joita papin työn näkökulmasta on tarkoituksenmukaista täydentää, vahvistaa tai laajentaa teologian maisterin tutkinnon suorittamisen jälkeen. Papin työssä tarvittava ydinosaaminen on kirjattu kirkon ammattien yhteiseen ydinosaamiskuvaukseen sekä papin ydinosaamiskuvaukseen (kirkonydinosaaminen.fi).

Opintokokonaisuutta voidaan poikkeustapauksissa yksilöllistää, mutta vain erityisistä syistä ja osaamisperustaisesti. Yksilöllistämiseen liittyvä keskustelu käynnistyy HOPS-keskustelun yhteydessä hiippakuntadekaanin kanssa. Opintokokonaisuuden vastuukouluttaja tekee päätöksen yksilöllistämisen laajuudesta ja tavasta.

- Yksilöllistämisen lähtökohtana ovat opintokokonaisuuden osaamistavoitteet ja kriteerinä tutkinnon suorittajan osaaminen suhteessa osaamistavoitteisiin.
- Yksilöllistäminen perustuu papin työssä edellytettävään osaamiseen eikä esimerkiksi muuhun virkaan tai työtehtävään kuuluvaan osaamiseen.

Koko opintokokonaisuuden hyväksilukeminen tehdään *vain erityisistä ja poikkeuksellisista syistä sekä tapauskohtaisesti harkiten*. Tällöin tutkinnon suorittajan osaamista arvioidaan suhteessa opintokokonaisuuden kaikkiin osaamistavoitteisiin.

Ilmoittautuminen

Seuraavan kalenterivuoden opintokokonaisuuksiin ilmoittaudutaan sähköisesti Kirkon henkilöstökoulutuskalenterin kautta syksyllä lokakuun loppuun mennessä. Opintokokonaisuuksien tarjonta on mitoitettu siten, että tavallisin tutkinnon suorittamisaika on neljä vuotta.

Yksittäisten opintokokonaisuuksien oppimistehtävien ja osasuoritusten voimassaolo

Kesken jääneiden opintokokonaisuuksien oppimistehtävät ja osasuoritukset ovat voimassa aloitusvuoden jälkeen kaksi vuotta. Opintokokonaisuuden suorittamisesta loppuun tulee sopia vastuukouluttajan kanssa. Tämä käytäntö koskee kaikkia 1.1.2019 jälkeen aloitettuja pastoraalitutkinnon opintokokonaisuuksia.

Arviointi ja palaute

Opintokokonaisuuden suoritus arvioidaan joko hyväksytyksi tai hylätyksi, ei numeerisesti. Opintokokonaisuus voidaan hylätä, jos opintokokonaisuuden tavoitteet eivät ole toteutuneet (esimerkiksi opintosuorituksen taso ei vastaa osaamistavoitteita tai opintosuoritukset ovat puutteellisia). Opintokokonaisuuden uusimisesta tai täydentämisestä sovitaan vastuukouluttajan kanssa.

Pastoraalitutkinnossa käytetään oppimista tukevia arviointi- ja palautekäytäntöjä, joita ovat mm. itsearviointi, vertaisarviointi sekä kouluttajien antama suullinen ja/tai kirjallinen palaute. Arviointi- ja palautetavat vaihtelevat opintokokonaisuuksittain.

Sanallinen palaute. Hyväksytyt suorituksen arviointia täydentää tutkinnon suorittajalle annettava sanallinen (kirjallinen tai suullinen) palaute hänen vahvuuksistaan ja kehittämishaasteistaan. Sanallinen

palaute on luonteeltaan kannustavaa ja tulevaisuuteen suuntautuvaa. Se on muodoltaan tiivistä ja kohdentuu kouluttajan havaitsemiin, tavoitteiden kannalta keskeisiin, muutoksiin opiskelijoiden työtaidoissa, asenteissa, näkemyksissä tai kokeilun kautta saaduissa kokemuksissa.

Kouluttajan antama sanallinen palaute voi toteutua esimerkiksi opintokokonaisuuden puolivälissä tai loppuvaiheessa. Palaute myös peilaa opiskelijan tekemää itsearviointia omista kehittämishaasteista, havahtumisesta tai yllätyksistä opintokokonaisuuden aikana. Jos sellaisiin oppimistehtäviin, jotka tapahtuvat aidoissa työtilanteissa, ei sisälly palautetta työtoverilta, seurakuntalaiselta, mentorilta tai muulta ohjaajalta, on kouluttajan sanallinen palaute sitä merkityksellisempää.

Hylätyssä suorituksessa sanalliseen palautteeseen kuuluvat myös ohjeet suorituksen täydentämisestä tai sen uusimisesta.

Opiskelijan itsearviointi. Jokaisessa pastoraalitutkinnon opintokokonaisuudessa on oppimistehtävän tai oppimistehtävien osana opiskelijan oppimista ja kasvua kuvaava osuus. Opintokokonaisuuden luonteen sekä tarkoituksenmukaisuuden perusteella opiskelijan itsearviointi toteutuu a) koko prosessin ajan niin, että se on mukana kaikissa tehtävissä tai niin, että b) arvioiva osuus liittyy johonkin tai joihinkin tehtäviin. Olennaista on, että opiskelija arvioi oppimistaan suhteessa opintokokonaisuuden sekä omiin henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. Vaihtelun, monipuolisuuden ja mielekkyyden lisäämiseksi opiskelijan itsearvioinnissa hyödynnetään opintokokonaisuuksittain vaihtoehtoisia ja erilaisia itsereflektion muotoja. Oppimisen dokumentoinnissa opiskelija voi käyttää valokuvia, medialiitteitä, kirjallista reflektiota tai muuta materiaalia, jota opintokokonaisuuden aikana syntyy.

Opintokokonaisuuksien toteutus suunnitelmat

Pastoraalitutkinnon opintokokonaisuuksien osaamistavoitteet on ilmaistu osaamisperustaisesti. Ne kuvaavat osallistujan osaamista opintokokonaisuuden suorittamisen jälkeen. Osaamistavoitteet ovat sitovia. Sisältökuvaukset antavat mahdollisuuden vaihdella painotuksia ryhmä- ja tilannekohtaisesti.

Intensiivijaksot (lähi- tai verkkomuotoinen koulutus) edellyttävät kokoaikaista läsnäoloa. Ennen ja/tai jälkeen intensiivijaksoa on etäopiskelujakso tehtävineen.

Opintokokonaisuuksissa käytetään Peda.net-oppimisympäristöä, josta löytyvät oppimistehtävät, kirjallisuus ja muu materiaali ja jonne oppimistehtävien vastaukset palautetaan ja sanallinen palaute kirjataan. Opintokokonaisuuden vastuukouluttaja lähettää opintokokonaisuuden osallistujille liittymiskoodin ennen opintokokonaisuuden alkua.

Pastoraalitutkinnon alkuvaiheen Ordinaatiovalmennuksen (PT 1) (laajuus 3 op) ja Pehdyttäminen seurakunnassa opintokokonaisuuden (PT 2) (ei laajuutta) kesto on vähintään 6 kuukautta.

Niiden osaamistavoitteet ovat samansuuntaiset. Tarkoitus on, että Pehdyttäminen seurakunnassa - opintokokonaisuus jatkaa ja konkretisoi käytännössä ordinaatiovalmennuksessa alkanutta työn jäsentämistä.

Opintokokonaisuuksien vastuukouluttajat

PT 1 Ordinaatiovalmennus (3 op): Hiippakuntadekaanit

PT 2 Pehdytys seurannassa: Hiippakuntadekaanit

PT 3 Sana ja elämä (6 op): Mika Aspinen mika.aspinen@evl.fi

PT 4: Kirkon uskon, tunnustus ja ekumenia: Hiippakuntadekaanit

PT 5 Spiritualiteetti ja jumalanpalveluselämä: Juhani Holma juhani.holma@evl.fi

PT 6 Diakonia, missio ja globaali vastuu (5 op): Helena Tuominen helena.tuominen@evl.fi

PT 7 Viestintä ja vuorovaikutus (3 op): Eeva-Kaisa Heikura eeva-kaisa.heikura@evl.fi,

Tuula Putkinen tuula.putkinen@evl.fi

PT 8 Sielunhoito (4 op): Sirkku Tukiainen sirkku.tukiainen@evl.fi

PT 9 Kristillinen kasvatus (4 op): Marja Pesonen marja.pesonen@evl.fi

PT 10 Työyhteisö ja hallinto (5 op): Hiippakuntadekaanit

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 1 ORDINAATIOVALMENNUS (3 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- ymmärtää oman hengellisen matkan, kutsumuksen ja kirkon työntekijän identiteetin reflektoinnin tärkeyden
- tuntee jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten toimittamiseen liittyviä keskeisiä periaatteita
- tunnistaa auttavan kohtaamisen mahdollisuuksia ja rajoja papin työssä
- hahmottaa papin roolia ja tehtäviä rippikoulussa
- tuntee työn keskeisiä säädöksiä ja periaatteita soveltuvin osin
- jäsentää asioita, joilla voi vaikuttaa omien voimavarojen hallintaan ja kehittämiseen työajattomassa työssä.

Sisältö:

- oma polku ja sen vaikutus kutsumuksen rakentumiseen
- papin työvälineet (Raamattu, kirkkokäsikirja, virsikirja, katekismus, [Jumalanpalveluksen opas](#), [Kirkollisten toimitusten opas](#)) ja kirkkovuosi
- papin työ ja ihmisten auttaminen (ammattillinen rajojen vetäminen, vaitiolovelvollisuus ja salassapito)
- rippikoulusuunnitelma sekä papin tehtävät ja vastuut rippikoulun kokonaisuudessa
- seurakuntapapin työhön liittyvät keskeiset säädökset ja ohjeet (kirkkolaki ja -järjestys, KirVESTES)
- työhyvinvointitaidot (työajankäyttö, liittyminen, rajojen asettaminen, voimavarat)

Rakenne:

Toteutus vaihtelee hiippakunnittain.

Ordinaatiovalmennus ajoittuu aikaan sekä ennen että jälkeen pappisvihkimyksen, painottuen vihkimystä edeltävään ajanjaksoon. Monissa hiippakunnissa ordinaatiovalmennus sisältää 2-4 intensiivijaksoa (osassa hiippakuntia mukana on myös muita kuin pappisvihkimykseen valmistautuvia). Intensiivijaksojen ja opiskelutehtävien määrä vaihtelee hiippakuntien välillä. Toteutukseen sisältyy retriitinomaista, hengellistä elämää tukevaa ja rakentavaa sisältöä. Valmennukseen voi liittyä mentorointijakso, jolloin koko prosessin kesto on n. 1,5 vuotta.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 2 Perehdyttäminen seurakunnassa (0 op)

Perehdyttäminen seurakunnassa on kiinteä osa työn alkuvaiheen kokonaisuutta, joka jatkaa ja konkretisoi ordinaatiovalmennuksessa alkanutta pappisviran ja työn jäsentämistä käytännössä. Perehdyttäjä on seurakunnassa erikseen nimetty ja tehtävään perehdytetty henkilö. Perehdyttämisestä tehdään konkreettinen suunnitelma.

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- osaa jäsentää pappisviran ja hengellisen työn realistisella tavalla osaksi elämäntodellisuuttaan, identiteettiään ja ammatillisuuttaan
- osaa toimia jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa luontevasti ja pastoraalisesti sekä ymmärtää kirkkokäsikirjan käytön ja soveltamisen periaatteet eri tilanteissa
- osaa käyttää auttavan kohtaamisen mahdollisuuksia ja hyödyntää (kirkon) moniammatillista ja monialaista asiantuntemusta
- osaa suunnitella ja toteuttaa rippikoulua yhteistyössä muiden kanssa
- tuntee seurakunnan organisaationa ja (työ)yhteisönä, erilaiset toimintaympäristöt ja yhteistyökumppanit sekä rohkaistuu toimimaan verkostoissa
- tuntee työtä koskevia ohjeita, sääntöjä ja menettelytapoja (strategia, toiminta- ja taloussuunnittelu, henkilöstöasiat, yhteistoimintamenettely)
- osaa tunnistaa osaamisensa ja jaksamisensa rajat

Sisältö ja rakenne: seurakunnan perehdyttämissuunnitelma

Perehdyttäjä tutustuu ordinaatiovalmennuksen toteutukseen ja laatii papiksi vihittäville perehdyttämissuunnitelmamallin pohjalta perehdyttämissuunnitelman. Suunnitelmassa hyödynnetään seurakunnan perehdyttämisaineistoja ja -käytäntöjä. Ordinaatiovalmennuksen ja siihen liittyvän perehdyttämisen kesto on vähintään 6 kuukautta.

Perehdyttämisen jälkeen pappi laatii perehdyttämisraportin (noin 4-6 sivua), jossa hän

- arvioi perehdytysuunnitelman ja -prosessin toteutumista seurakunnassa/työyhteisössä
- arvioi osaamistaan suhteessa Ordinaatiovalmennuksen (PT1) ja Perehdyttäminen seurakunnassa (PT2) osaamistavoitteisiin.

Perehdyttäjä laatii todistuksen perehdytyksestä ja toimittaa sen tuomiokapitulille.

Perehdyttämisen jälkeen opiskelija käy keskustelun hiippakuntadekaanin kanssa henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta (HOPS), jonka hiippakuntadekaani hyväksyy.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 3 Sana ja elämä (6 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- osaa kehittää raamatuntutemustaan sekä Raamatun käyttöön liittyvää osaamistaan
- osaa rakentaa saarnan ja muun puheen kiinnittäen huomiota sisältöön, rakenteeseen ja ilmaisuun
- osaa käyttää tieteellistä raamatuntutkimusta monipuolisesti eri tilanteissa
- ymmärtää Raamatun alkukielten merkityksen suhteessa raamatunkäännöksiin
- osaa kehittää itsenäisesti omaa Raamatun alkukielten taitoaan
- osaa arvioida erilaisia Raamatun tulkinnan perinteitä ja ymmärtää kontekstuaalisuuden merkityksen Raamatun tulkinnassa ja käytössä
- osaa kehittää itseään Raamatun tulkitsijana

Sisältö:

- Raamatun teologiset päälinjat, keskeinen sisältö ja ajanhistoria
- raamatuntutkimuksen keskeiset kysymyksenasettelut ja lähestymistavat
- raamatuntutkimuksen, raamatuteologian, kirkon uskon ja julistuksen sekä kirkon toimintaympäristön keskinäiset suhteet
- Sanan ja elämän kontekstit ja kontekstuaalisuuden merkitys Raamatun tulkinnassa ja käytössä
- oma raamatunäkemyks ja Raamatun käyttö osana papin työtä
- saarnan valmistaminen ja toteutus

Rakenne:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat osiot:

- orientoivat tehtävät: henkilökohtainen opintosuunnitelma, orientoiva essee, opintojakson aikana luettavan kirjallisuuden valinta sekä raamatunlukupäiväkirjan aloittaminen (0,3 op)
- ensimmäinen intensiivijakso (3 päivää) (0,7 op)
- etäopiskelujakso: Raamatun lukeminen ja siihen liittyvän päiväkirjan pitäminen, kontekstuaalisen Raamatun lukemisen reflektointia, kirkkovuoden raamatunteksteihin liittyviä tekstianalyysitehtäviä, kirjallisuussestä (4,2 op)
- toinen intensiivijakso (3 päivää) (0,7 op)
- päätös: opintojakson ja sille asetettujen tavoitteiden arviointi, oma jatkosuunnitelma (0,1 op)

Kouluttaja antaa palautteen Peda.net:ssä.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 4 Kirkon usko, tunnustus ja ekumenia (6 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- ymmärtää kristillisen uskon ekumeenisen luonteen
- osaa hyödyntää työssään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjojen teologiaa
- osaa soveltaa kirkon uskoa eri konteksteissa
- osaa tulkita ymmärrettävästi kirkon uskoa vuorovaikutustilanteissa
- osaa arvioida ajankohtaisia uskonnollisia ja maailmankatsomuksellisia trendejä
- osaa tunnistaa oman asenteensa vaikutuksen ekumeeniseen yhteistyöhön

Sisältö:

- pappisvirassa kohdattavat kristinuskon sisältökysymykset ja ajankohtaiset teemat
- tunnustuskirjojen syntyhistoria ja teologiset pääpiirteet
- ajankohtaiset ekumeeniset kysymykset ja teologiset tulkintamallit
- ajankohtaisen uushenkisyyden ja -hengellisyyden sekä uskontokritiikin kohtaaminen.

Rakenne:

Orientoivat tehtävät (3 op) (Kirjallisuuslista viitteellinen ja päivitty)

1. Orientoiva kirjallisuus. Lue ennen ensimmäistä lähijaksoa:

- Augsburgin tunnustus
- Martti Lutherin Vähä katekismus 1529
- Martti Lutherin Iso katekismus 1529

sekä valitse alla olevista kirjoista kaksi:

- Heikka, M. 2018. Uskonnot kohtaavat. Helsinki: Gaudeamus
- Hellqvist, E. & Komulainen, J. (toim.) 2020. Henkisyyttä ja mielenrauhaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kopperi, K. & Saarinen, R. 2022. Läsnaoleva Kristus. Tuomo Mannermaan koulu teologian ja kirkon asialla. Helsinki: Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 301. (*Huom! Ilmestyy toukokuussa 2022*).
- Mäkinen, A. (toim.) 2021. Tulevaisuuden sanat — Kirkko kolmannella vuosituhatluvulla. Helsinki: Kirjapaja.
- Thurén, J. & Thurén, L. 2017. Kristillinen usko. Kauniainen: Perussanoma oy.
- Vainio, O-P. & Kemppainen, L. (toim.) 2014. Modernin teologian suuntauksia. Helsinki: Kirjapaja. (s. 10-31, 60-131, 181-206, 233-258).
- Ekumeeninen kirjallisuus, esimerkiksi:
 - Saarinen, R. (toim.) 1998. Ekumeeninen työkirja. Helsinki: Luther-Agricola-seura.
 - Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen toimintalinjaus vuoteen 2026. Suomen ev.-lut. kirjon julkaisuja 108. Kirkko ja toiminta. 2021. Helsinki: Kirkkohallitus.
 - Evl.fi/Plus: <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/ekumenia/asiakirjat-ja-materiaalia>

2. Kirjoita oma hengellinen kasvukertomuksesi: Kuinka minusta tuli minä – kristitty, pappi, teologi? Tekstin pituus 3-5 sivua.
3. Laadi 3-4 sivun pituinen kuvaus seurakuntasi toimintaympäristöstä. Tutustu Peda.net:ssä etukäteen muutamiin toisten kirjoittamiin toimintaympäristökuvauksiin.
4. Mitä toivot oppivasi tältä opintojaksolta? Kirjaa omat osaamistavoitteesi ja perustele niitä lyhyesti (n. 1 sivu).

Ensimmäinen intensiivijakso (0,5 op (2 tai 3 päivää))

Jakson teemat

- luterilaisen tunnustuksen synty ja merkitys
- pelastuksen käsite
- ajankohtainen uskontokritiikki
- ajankohtaiset ekumeeniset kysymykset
- orientoivan kirjallisuuden merkitys suhteessa papin työhön
- laaditaan (noin 600 merkkiä) vastine teologiseen yleisönosastokirjoitukseen tai keskustelukommentti blogiin.
- orientoitumistehtävän pohjalta osallistujien seurakuntien toimintaympäristöjen analysointia ja johtopäätökset haasteisiin ja kehittämistarpeisiin.

Etäopiskelutehtävä (1,5 op)

1. Syventele intensiivijakson aikana valitsemaasi luterilaisen teologian teemaa kirjallisuuden avulla, sekä käymällä keskusteluja työtovereiden ja seurakuntalaisten kanssa. Laadi niiden pohjalta 1-2 sivun mittainen essee esitettäväksi 2. intensiivijaksolla.
2. Seuraa sekä kirkon sisällä että ulkopuolella mediassa käytävää kirkkoon tai uskontoon liittyvää keskustelua. Pohdi keskustelujen teologista argumentointia ja sitä millaisia opillisia, eettisiä, historiallisia tms. perusteluita keskustelussa käytetään. Valitse yksi keskustelu, jonka keskeiset näkökulmat ja niistä tekemäsi oman johtopäätöksesi tiivistät 1-2 sivunpituisiksi tekstiksi.
3. Valitse itseäsi kiinnostava kristillinen kirkkokunta tai kristillispohjainen yhteisö ja keskustele yhteisön edustajan kanssa jostain luterilaiseen uskonkäsitykseen olennaisesti kuuluvasta kysymyksestä. Tavoitteena on yhdistävien ja erottavien asioiden ymmärtäminen. Raportoi keskustelu ja omat johtopäätöksesi 2-3 sivun laajuiseksi tekstiksi.

Toinen intensiivijakso (0,5 op) (2 tai 3 päivää)

Jakson teemat:

- uskontojen kohtaamisen kysymykset
- etäopiskelutehtävien hyödyntäminen osana työskentelyä.
- yksi uusi tai ajankohtainen teologinen teema.

Kokoava tehtävä (0,5 op)

Laadi 4-6 sivun mittainen kirjoitus aiheesta *Miten teologinen ajatteluni on kehittynyt pappina toimimisen myötä?* Käytä reflektointisi taustalla yhtä kirjaa, esimerkiksi orientoivan tehtävän yhteydessä mainittua teosta tai muuta valitsemaasi kirjaa.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 5 Spiritualiteetti ja jumalanpalveluselämä (4 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- osaa avata messun ja kirkollisten toimitusten merkitystä
- osaa toteuttaa messua ja kirkollisia toimituksia sisältö-, tilanne- ja yhteisölähtöisesti
- osaa syventää omaa hengellistä elämäänsä
- osaa rohkaista kohtaamiaan ihmisiä sakramenttien ja rukouselämän osallisuuteen
- osaa rakentaa kutsuvaa jumalanpalveluselämää alati muuttuvassa toimintakentässä

Sisältö:

- jumalanpalvelusten teologia ja oma suhde messuun
- liturgian luonteva ja rukouksesta nouseva johtaminen
- tradition ja kontekstuaalisuuden rohkea dialogi jumalanpalveluselämässä
- kaikenikäisten seurakuntalaisten osallisuus messuissa
- elämänmakuinen saarna ja kasuaalipuhe
- pastoraalisuus kirkollisissa toimituksissa
- kirkollisten toimitusten juridiikka
- monimuotoistunut spiritualiteetti ja papin rukouselämä

Rakenne:

I Orientoiva etäjakso 3 op

Ennen intensiivijaksolle saapumista opiskelija lukee kirjallisuutta jumalanpalveluksen teologiasta ja käytännöistä sekä kristillisestä spiritualiteetista (yhteensä 800 sivua). Intensiivijakson koulutusprosessi rakennetaan sille olettamukselle, että kirjallisuudessa esiin tulevat perusasiat tunnetaan.

Etukäteistehtävänä on messuun liittyvän blogin (300-1000 sanaa) kirjoittaminen ja kirkollisiin toimituksiin liittyvä orientaatiotehtävä (laajuus 1-2 sivua) sekä kollegan toimittaman kirkollisen toimituksen seuraaminen ja siitä raportointi.

Tehtävien tarkoituksena on, että koulutusjakson keskeisten teemojen prosessointi käynnistyy jo ennen intensiivijaksoa.

II Intensiivijakso 1 op

Intensiivijakson kesto on 5 päivää. Intensiivijaksolla oppimismenetelmät valitaan ryhmän valmiuksien ja dynamiikan mukaisesti. Menetelminä käytetään erilaisia aktiivisia menetelmiä, luennointia sekä yksilötyöskentelyä. Koulutusprosessin keskiössä on yhteinen rukouselämä ja jumalanpalveluselämän ilmiöiden tarkastelu luovan kehittämisprosessin näkökulmasta.

Kouluttaja antaa palautteen joko Peda.net:ssä tai muulla tavoin.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 6 Diakonia, missio ja globaali vastuu (5 op)

Osaamistavoitteet

Osallistuja

- tuntee diakonisen ja missionaarisen kirkon periaatteita ja toimintakäytäntöjä sekä osaa toimia niiden mukaisesti omassa kontekstissaan
- osaa tunnistaa ja kohdata haavoittuvassa elämäntilanteessa olevia ja apua tarvitsevia ihmisiä sekä toimia yhdessä heidän kanssaan
- osaa rohkaista seurakuntalaisia kantamaan vastuuta lähimmäisistä ja yhteisistä asioista
- hahmottaa toimintansa osana maailmanlaajaa kristillistä kirkkoa ja luomakuntaa.

Sisältö:

- diakoninen ja missionaarinen seurakunta ja papin identiteetti
- diakonian toteutuminen muuttuvissa toimintaympäristöissä
- saavutettavuus työn tekemisen asenteena
- lähetystyön ja kirkon kansainvälisen diakonian organisoituminen
- uskontodialogi moniuskontoituvassa toimintaympäristössä
- globaali ja ekologinen vastuu luomakunnassa.

Rakenne:

Opintokokonaisuus toteutetaan puolen vuoden aikana.

I Orientaatiojakso (1,5 op) (verkossa)

Orientaatiojaksoon kuuluu oma HOKS, orientoiva kirjallisuus diakoniasta ja missiosta. Tavoitteena on yleiskuvan muodostuminen diakoniasta ja missiosta. Tehtävissä oppija reflektoi ja käy vuoropuhelua omien kokemusten, ajatusten sekä kirjallisuuden välillä. Oppimisen dokumentointi alkaa.

Etukäteistehtävistä kouluttaja/kouluttajat antavat lyhyen kirjallisen palautteen Peda.net:ssä.

Ensimmäisen koulutuspäivän (Teams) aikana käsitellään diakoniaa ja missiota orientaatiotehtävien pohjalta.

Saavutettavuus otetaan jatkuvaksi työn tekemisen tavaksi.

II jakso (1,5 op) (verkossa)

Toisella jaksolla alkavat diakonian ja lähetystyön käytännön tehtävät sekä globaalin vastuun (ekologinen vastuu luomakunnasta) näkökulmien avaaminen.

Toisessa koulutuspäivässä (Teams) jatkuu diakonian, mission ja globaalin vastuun käsittely ja niiden suhteuttaminen omiin työtehtäviin ja -yhteisöön.

III jakso (2 op)

Ennen kolmen päivän lähijaksoa luetaan diakonian käytännön tehtävää tukevaa kirjallisuutta, kirjoitetaan kuvaus tehtävän toteuttamisesta reflektoiden kirjallisuuteen. Lähetystyön tehtävässä kirjoitetaan raportti lähetystyöntekijän kanssa käydystä keskustelusta. Uskontodialogia käsittelevät

artikkelit toimivat orientaationa lähijakson uskontodialogiosuuteen. Palaute käytännön tehtävistä toteutuu tehtävien käsittelyn aikana.

Lähijakson aikana käytännön tehtävät ovat materiaalina diakonisen ja missionaarisen seurakunnan olemuksen ja toiminnan käsittelyssä. Tähän kuuluu uskontodialogi maailmanlaajasti sekä omassa kontekstissa. Jakson päätösvaiheen teemana on, miten seurakunta näyttäytyy enemmän diakonisena ja missionaarisen yhteisönä maailmassa.

Lähijakson jälkeen oppija palauttaa oppimisen dokumentoinnin, jossa hän arvioi omaa suhdettaan ja tehtäväänsä diakonisen ja missionaarisen seurakunnan kokonaisuudessa. Kouluttaja/kouluttajat antavat lyhyen kirjallisen palautteen Peda.net:ssä.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 7 Viestintä ja vuorovaikutus (3 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- tuntee viestinnän peruslainsäädännön
- hahmottaa roolinsa ja vastuunsa kirkon viestijänä
- osaa kehittää itseään viestijänä
- osaa tunnistaa tilanteen ja kohderyhmän vaatimukset viestinnälle ja vuorovaikutukselle
- kehittää erilaisten sosiaalisten tilanteiden edellyttämiä vuorovaikutustaitoja.

Sisältö:

Keskeiset sisältökokonaisuudet ovat

- Viestiminen kirkon arvopohjasta käsin moniäänisessä toimintaympäristössä. Viestinnän moniäänisyys. Kirkon viestintäohjelma.
- Viestinnän keinojen, kanavien ja äänensävyyn valitseminen kohderyhmän mukaan.
- Vuorovaikutus: sanallisen ja sanattoman viestinnän ero ja merkitys ja oman vuorovaikutuksen kehittäminen.
- Äänenkäyttö.

Rakenne:

1. Orientoivat tehtävät ennakkotehtävänä (0,8 op)
 - a. Oman viestinnän ja oman organisaation viestinnän analyysi viestintäohjelmaan pohjautuen. Analyysijä hyödynnetään koulutuksen aikana keskusteluissa.
 - b. Videotuotanto (tai muu kanavaharjoitus).

Oppija saa vertaispalautetta sekä kirjallisen palautteen kouluttajalta.
2. Viestinnän kirjallisuutta (300-400 sivua) (1 op)
3. Intensiivijakso, 3 päivää lähitoteutuksena (0,7 op)
Pystytään toteuttamaan tarvittaessa myös verkossa.
4. Kokoavat tehtävät etätehtävänä (0,5 op)
 - Viestintäohjelmaan ja kohderyhmäajatteluun pohjautuvia käytännön tehtäviä ajankohtaisista materiaaleista.
 - Oppija saa vertaispalautetta sekä kirjallisen palautteen kouluttajalta.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 8 Sielunhoito (4 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- tuntee sielunhoidon ja pastoraalipsykologian kehityksen ja sielunhoidon teologian keskeiset teemat Suomen ev.-lut. kirkon kontekstissa
- osaa tunnistaa oman sielunhoitajan identiteettinsä ja kehittymismahdollisuudet sielunhoitajana
- osaa kohdata työtilanteissa ihmisiä sielunhoidollisesti tarkoituksenmukaisilla työskentelytavoilla
- osaa toimia sielunhoidon eettisten periaatteiden mukaisesti

Sisältö:

- oman sielunhoitoteologian jäsentäminen
- sielunhoitajan identiteetin tutkiminen ja oman toimintatavan reflektointi
- dialoginen vuorovaikutus sielunhoidon työskentelytapana
- sielunhoitajan rooli keskustelukumppanina elämäntilanteiden haasteiden keskellä, kasvamisen ja hengellisyyden teemoissa
- sielunhoidollisen työtavan kehittäminen kasuaalitoimituksissa ja työn kokonaisuudessa
- sielunhoidollisen työskentelyn rajat

Rakenne:

Orientoivan etäjakson itsenäinen opiskelu 2,5 op

- oman sielunhoidon teologian reflektointi, esseekirjoitus
- sielunhoidon keskeisiin teemoihin keskittyvän kirjallisuuden ja verkkomateriaalin lukeminen
- kirjallisuuteen ja verkkomateriaaliin liittyvät

Etukäteistehtävistä kouluttaja antaa lyhyen kirjallisen palautteen Peda.net:ssä.

Intensiivijakso 1,5 op (5 päivää)

- sielunhoidollisten työskentelytapojen ja menetelmien syventäminen.
- sielunhoitajan tehtävän ja roolin selkiyttäminen ja rajojen tunnistaminen.
- sielunhoitajan identiteetin tutkiminen ja vahvistaminen vertaisoppijoiden kanssa.

Etukäteistehtäviä hyödynnetään intensiivijakson työskentelyissä.

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 9 Kristillinen kasvatus (4 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- osaa hahmottaa kirkon kasvatuksen tehtävän osaksi työtään
- osaa mahdollistaa ja tukea kaikenikäisten kokonaisvaltaista kasvua
- osaa kehittää pitkäkestoista kasvua tukevia toimintamalleja yhdessä lasten, nuorten ja aikuisten kanssa
- osaa toimia työssään opetus-, ohjaus- ja kasvatustehtävissä tilanteenmukaisella tavalla
- tuntee kirkon kasvatustoiminnan eri alueita
- osaa toimia yhteistyössä paikallisten kasvatus- ja koulutusorganisaatioiden kanssa

Sisältö:

- kasvatus kirkon tehtävänä, kasvatuksen arvoperusta ja etiikka
- kirkon kasvatuksen eri alueet ja toimintamallit
- erilaiset kasvatus- ja oppimisnäkökymykset
- pedagogiset menetelmät
- persoonan vaikutus kasvattajana ja ohjaajana toimimiseen ja kehittymiseen
- sopimusperustainen yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa

Rakenne:

I Etäopiskelujakso ennen intensiivijaksoa 1,3 op

Etäopiskelujaksoon kuuluu kaksi etukäteistehtävää sekä niihin liittyvään materiaaliin sekä yhteen valinnaiseen kirjaan perehtyminen. Tehtävissä hyödynnetään työhön liittyviä tilanteita.

Etukäteistehtävien tarkoituksena on reflektoida omaa kasvatustajatteluja ja papin työn liittyviä kasvatuksen tehtäviä. Reflektoinnissa hyödynnetään kirkon kasvatukseen liittyviä asiakirjoja (0,5 op) sekä kasvatukseen tai oppimiseen liittyvä kirjallisuutta (0,8 op).

Etukäteistehtävistä kouluttaja/kouluttajat antavat lyhyen kirjallisen palautteen Peda.net:ssä.

II Intensiivijakso (5 päivää) 1 op

Intensiivijaksolla on kolme pääteemaa:

- Minä kirkon kasvattajana ja pappina*: oman kasvatustajatteluun ja -toiminnan suhteuttaminen omiin työtehtäviin ja -yhteisöön
- Minä kirkon kasvattajana*: kirkon kasvatustoiminnan ajankohtaiset haasteet ja kirkon kasvatuksen suhde yhteiskunnan kasvatukseen verkostoihin
- Minä pedagogina*: oman menetelmällisen ja pedagogisen osaamisen jäsentäminen ja uusien sovellusten ideointi

III Etäopiskelujakso 1,7 op intensiivijakson jälkeen

Intensiivijakson jälkeen tehdään kaksiosainen kokoava oppimistehtävä. Kokoavasta tehtävästä kouluttaja/kouluttajat antavat palautteen Peda.net:ssä.

Kokoavaan tehtävään kuuluu:

- omaan työhön kuuluvan tilanteen toteuttaminen ja sen pedagoginen itsearviointi kirkon kasvatuksen tehtävän näkökulmasta sekä tilanteen reflektointi yhden valinnaisen kirjan pohjalta (1,5 op).
- oman kasvun arviointi opintokokonaisuuden aikana ja sekä palaute jaksosta (0,2 op).

PASTORAALITUTKINTO (40 OP)

PT 10 Työyhteisö ja hallinto (5 op)

Osaamistavoitteet:

Osallistuja

- ymmärtää organisaation ja työyhteisön toiminnan yleisiä lainalaisuuksia
- kehittää omia taitojaan työyhteisön jäsenenä
- tuntee seurakuntansa suunnittelujärjestelmän
- osaa laatia oman vastualueensa toimintasuunnitelman ja talousarvion
- osaa soveltaa työssään hyvän hallinnon periaatteita, kirkollista ja muuta tarpeellista lainsäädäntöä ja sopimuksia
- ymmärtää kokoustekniikan yleiset lainalaisuudet sekä hallinnollisten ja toiminnallisten kokouksien eron
- ymmärtää työsuojelun ja yhteistoiminnan merkityksen työhyvinvoinnille

Sisältö:

- toimivan työyhteisön peruspilarit
- kokoustaidot
- työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet; johtaja työyhteisön esihenkilönä ja työnantajan edustajana, työntekijä työyhteisön jäsenenä
- toiminta- ja taloussuunnittelu strategian toteuttajana
- tutustuminen kirkkoneuvoston/seurakuntaneuvoston tai valtuuston kokoukseen
- soveltuvien osien kirkkolainsäädäntö, hallintomenettelyyn liittyvä säädöstö, KirVESTES sekä työsuojeluun ja yhteistyöhön liittyvät säädökset

Rakenne:

Malli 1: Orientoivat tehtävät, intensiivijakso, itsenäisen oppimisen jakso, intensiivijakso ja kokoava tehtävä

Orientoivat tehtävät (1,7 op)

1. Tutustu Peda.net -oppimisympäristöön itsenäisesti.
2. Aloita oppimispäiväkirjan pitäminen otsikolla Työyhteisö ja hallinto. Kirjaa siihen koulutuksen aikana heräviä ajatuksia ja kysymyksiä. Pohdi oppimispäiväkirjassa omaa oppimisprosessiasi. Vinkki: voit tallentaa oppimispäiväkirjasi Peda.net -oppimisalustan omalle sivullesi ja täydentää sitä koko pastoraalitutkinnon suorittamisen ajan – ja se on käytössä vielä sen jälkeenkin.
3. Lue seuraavat teokset ja laadi luetun pohjalta lyhyt reflektio yhteiseen käyttöön (yksi A4-sivu, pari PowerPoint-diaa tai video), jossa kerrot löydöistäsi tai kysymyksistäsi kirjojen äärellä. Tallenna reflektio tässä vaiheessa vain omalle peda.net -sivullesi.
 - Dialogisen johtamisen palapeli – kehittämisen työkaluja esimiehille. TTK.
 - Pieni kirja meistä – Valtiokonttori.
4. Lue oheinen säädös- ym. aineisto [*Tästä puuttuu listaus.*]. Tee lukemasi ja omien kokemustesi pohjalta kysymyksiä todellisista kohtaamistasi ongelmatilanteista oppimispäiväkirjaasi. Pyri löytämään itsenäisesti ratkaisut näihin ongelmiin koulutuksen aikana ja kirjaa saamasi vastaukset oppimispäiväkirjaasi.
5. Käy esimiehesi kanssa keskustelu siitä, miten tämä opintokokonaisuus voisi palvella työyhteisöäsi ja sinua sen jäsenenä. Kirjoita vastaukset oppimispäiväkirjaasi.

Intensiivijakso I (0,7 op) (kolme päivää)

Ensimmäisellä intensiivijaksolla perehdytään seurakunnan työyhteisön erityispiirteisiin, työyhteisötaitoihin ja henkilöstöjohtamiseen, seurakunnan ja koko kirkon perustehtävään ja strategiaan, kirkon hallintoon ja lainsäädäntöön.

Itsenäisen oppimisen jakso (1,5 op)

1. Osallistu kirkko-/seurakuntaneuvoston kokoukseen. Pohdi kokemuksesi valossa kirkko-/seurakuntaneuvoston puheenjohtajuutta sekä ko. elimen hallinnollista merkitystä. Tee oppimispäiväkirjan merkinnöistä kooste yhteiseen käyttöön.
2. Keskustele esihenkilösi kanssa tai pyydä häntä johtamaan työntekijäkokouksessa keskustelu, jonka teemana on toimintasuunnitelmien tekemisen ja niiden arvioinnin kehittäminen. Tee käydystä keskustelusta reflektioiva raportti yhteiseen käyttöön.
3. Arvioi omaa liittymistäsi seurakuntasi työkokouskulttuuriin. Miten kehittäisit sekä omia toimintatapojasi että kokouskulttuurin (miten puhutaan) kokonaisuutta? Tee oppimispäiväkirjan kirjauksista kooste yhteiseen käyttöön.
4. Millaisiin juridisiin pulmiin pappi voi joutua? Haastattele kollegojasi ja siirrä pulmat ja ratkaisut oppimispäiväkirjastasi yhteiseen käyttöön.
5. Keskustele seurakuntasi/-yhtymäsi taloudesta vastaavan kanssa seurakuntasi/-yhtymäsi ajankohtaisista taloushaasteista. Tee oppimispäiväkirjan kirjauksista kooste yhteiseen käyttöön.

Intensiivijakso II (0,5 op) (kaksi päivää)

Toisen intensiivijakson työskentelyt perustuvat suurimmaksi osaksi itsenäisen oppimisen jakson tehtäviin. Jakson teemat:

- seurakunnan talous ja talousarvio,
- osallistujien kohtaamat juridisiin pulmiin
- kokemukset puheenjohtajuudesta neuvostotasolla, työntekijäkokouksissa ja tiimeissä.

Jakson päätteeksi kouluttajat käyvät henkilökohtaisen palautekeskustelun osallistujien kanssa.

Kokoava tehtävä (0,6 op)

Työyhteisöön ja hallintoon liittyvän oppimisprosessin tutkiminen:

1. Käy esihenkilösi kanssa keskustelu omasta oppimisestasi työyhteisön dynamiikasta, kokouskulttuurista ja hallinnosta.
2. Tutki, miten ajatuksesi työyhteisön dynamiikasta ja kirkon hallinnosta ovat koulutuksen aikana muuttuneet, vai ovatko ne muuttuneet? Käytä tutkimisessa hyödyksi koko koulutuksen aineistoa, yhteisiä keskusteluja sekä em. esihenkilösi kanssa käytyä keskustelua. Mitä ovat hallinnon, työyhteisön ja oman toimintasi kysymyksiä, joiden äärellä haluat jatkaa henkilökohtaista oppimista? Tehtävät tehdään oppimispäiväkirjaan, josta lähetetään kooste kouluttajille.

Malli 2: Orientoivat tehtävät, kaksi etäopiskelujaksoa ja kolme intensiivijaksoa

Orientoivat tehtävät (2 op) ennen ensimmäistä intensiivijaksoa

1. Tutustu Peda.net -oppimisympäristöön itsenäisesti.
2. Aloita oppimispäiväkirjan pitäminen otsikolla Työyhteisö ja hallinto. Kirjaa siihen koulutuksen aikana heräviä ajatuksia ja kysymyksiä. Pohdi oppimispäiväkirjassa omaa oppimisprosessiasi. Vinkki: voit tallentaa oppimispäiväkirjasi Peda.net -oppimisalustan omalle sivullesi ja täydentää sitä koko pastoraalitutkinnon suorittamisen ajan – ja se on käytössä vielä sen jälkeenkin.

3. Tutustu seurakuntasi hallinnolliseen johtamisjärjestelmään itsenäisesti tai hallinnon asiantuntijan opastuksella.

4. Laadi essee, jonka avulla esittelet seurakuntasi johtamisjärjestelmän intensiivijakson ryhmässä.

- Esittele seurakuntasi päätöksenteko-organisaatio.
 - Mitä (yhteisen) kirkkovaltuuston päätösvallasta on siirretty (seurakunta-) kirkkoneuvostolle?
 - Mitä asioita on siirretty viranhaltijoiden (tai luottamushenkilöiden, johtokunnan) päätettäväksi?
 - Onko seurakunnassa johtokuntia, työryhmiä tai johtoryhmä? Jos on, kerro, miten ne toimivat.
- Mitä työtehtäviä sinulle kuuluu?
 - Millaista itsenäistä päätösvaltaa sinulle on delegoitu esim. hankintojen ja toiminnan järjestämisen osalta?
 - Kuka tekee päätökset asioissa, joihin sinun toimivaltasi ei riitä?

Intensiivijakso I (0,25 op) (yksi päivä)

Jakson teemat:

- kirkossa sovellettavat säännökset
- seurakunnan ja seurakuntayhtymän päätöksenteko ja hallinto
- hyvän hallinnon periaatteet
- kirkon hallinto.

Jakson aikana käsitellään myös osallistujien orientoivaa tehtävää.

Itsenäisen oppimisen jakso (1 op)

Osallistujien tulee ennen intensiivijaksoa II tutustua (ohjeistetaan ensimmäisellä intensiivijaksolla tarkemmin) seuraavaan materiaaliin ja laatia itsenäinen oppimistehtävä:

- Jussi Lilja. Seurakunnan kokousmenettely. Kirkkohallitus 2014
- Jussi Lilja. Seurakunnan hallintomenettely 2004. Kirkkohallitus 2004
- Anetjärvi, S & Jakobsson, M. 2017. Seurakunnan henkilöstöhallinto. Helsinki: Edita.
- Kirkkolaki, kirkkojärjestys ja kirkon vaalijärjestys
- Kirkon virka- ja työehtosopimus

Intensiivijakso II (0,5 op) (kaksi päivää)

Jakson teemat:

- kirkollisten toimitusten ja jumalanpalveluksiin liittyvä juridiikka
- julkisuus- ja salassapitokysymykset
- kokoustaidot.

Toisen intensiivijakson aikana käsitellään ensimmäisellä intensiivijaksolla jaettavaa etätehtävää.

Itsenäisen oppimisen jakso (1,5 op)

Intensiivijaksolla annetaan ohjeet itsenäiseen oppimistehtävään, jonka opiskelija palauttaa oppimisalustalle määräaikaan mennessä. Tehtävän teemat:

- oman työyhteisön toiminnan ja talouden suunnittelujärjestelmä
- kirkkoherran tai johtajan haastattelu järjestelmän toimivuudesta ja mahdollisista kehittämistarpeista
- havainnointitehtävä organisaatiokulttuurista. Jäsennys annetun aineiston perusteella.
- havainnointitehtävä oman työyhteisön työyhteisödynamiikasta. Jäsennys annetun aineiston perusteella.

Intensiivijakso III (0,5 op) (kaksi päivää)

Jakson teemat:

- työnantajan ja työntekijöiden oikeudet ja velvollisuudet
- työsuojelu ja työturvallisuus
- työyhteisödynamiikkaa
- organisaatiokulttuuri.

Kokoava tehtävä (0,2 op)

Työyhteisöön ja hallintoon liittyvän oppimisprosessin reflektointi:

- Miten ajatuksesi työyhteisön dynamiikasta ja kirkon hallinnosta ovat koulutuksen aikana muuttuneet vai ovatko ne muuttuneet? Hyödynnä koko koulutuksen aineistoa, yhteisiä keskusteluja sekä em. esihenkilösi kanssa käytyä keskustelua.
- Mitä ovat hallinnon, työyhteisön ja oman toimintasi kysymyksiä, joiden äärellä haluat jatkaa henkilökohtaista oppimista?